

Burgerschap in de hemelen

“Weest samen mijn navolgers, broeders, en ziet op hen die zo wandelen als u ons tot voorbeeld hebt. Want velen wandelen, van wie ik u dikwijls heb gezegd en nu ook wenend zeg, dat zij de vijanden van het kruis van Christus zijn. Hun einde is [het] verderf, hun god is de buik en hun heerlijkheid is in hun schande; zij bedenken de aardse dingen. Want ons burgerschap is in [de] hemelen, waaruit wij ook [de] Heer Jezus Christus als Heiland verwachten, die het lichaam van onze vernedering zal veranderen tot gelijkvormigheid aan het lichaam van Zijn heerlijkheid, naar de werking van de macht die Hij heeft om ook alles aan zich te onderwerpen” (Fil. 3:17-21)

In een brief aan christenen in Macedonië doet Paulus een klemmende oproep aan elke lezer om hem na te volgen en om op dezelfde manier in het leven te staan als hij. Uit het voorafgaande gedeelte van de brief blijkt wat “Paulus navolgen” en “zo wandelen als hij” betekent:

1. Gerechtigheid niet verwachten van je eigen inspanningen, maar van je band met de opgestane Messias in de hemel (Fil. 3:4-9).
2. Niet streven naar een “eigen” gerechtigheid op grond van godsdienstige prestaties of van het gehoorzaam navolgen van bepaalde leefregels, maar streven naar een gerechtigheid “uit God”, een gerechtigheid die ontstaat door de “trouw van Christus”, en die de vrucht is van vertrouwen op Hem (Fil. 3:9).
3. Ernaar jagen om de opgestane Messias te kennen, de kracht van Zijn opstanding en de gemeenschap aan Zijn lijden, door gelijkvormig te worden aan Zijn dood (Fil. 3:10).
4. Vergeten wat achter je ligt (je godsdienstige achtergrond, je inspanningen om God te behagen, met alle tekortkomingen die daarbij aan het licht kwamen), en je uitstrekken naar wat vóór je ligt: de opstanding en de onvergankelijke heerlijkheid (Fil. 3:14).

Met "hen die zo wandelen als u ons tot voorbeeld hebt" doelt Paulus waarschijnlijk op zijn medewerkers Timotheüs (Fil. 2:20-21) en Epafroditus. De laatstgenoemde was uit Filippi afkomstig (Fil. 2:25-30).

Zo of anders

In de oorspronkelijke tekst van Filippenzen 3 is het woord *telos* ("einde", vs.19) verbonden met de woorden *teleioo* ("volmaken) in vers 12 en *teleios* ("volmaakt") in vers 15. Het werkwoord *phroneoo* ("bedenken") staat in vers 19, maar komt ook tweemaal voor in vers 15 waar het met "zinnen op", of "gezind zijn" is vertaald. Hoewel dit in de meeste Bijbelvertalingen niet zichtbaar is, bestaat er dus een nauw verband tussen vers 18 en 19 en de verzen 10 tot 14.

De levenshouding van Paulus en de levenshouding van zijn opposanten waren in vijf opzichten totaal verschillend:

1. Paulus' tegenstanders waren "de vijanden van het kruis van Christus" (vs.18). Terwijl de apostel streefde naar gemeenschap aan het lijden van Messias, door Zijn dood gelijkvormig te worden (vs.10), streefden zij naar aanzien in de wereld. Ze zochten eer van mensen en verlangden naar aanvaarding door de (Joodse) orthodoxie (vgl. Joh. 5:41-44).
2. Het einde van de tegenstanders, d.w.z. het doel waarop zij afstevenden, was "het verderf" (d.w.z. de ondergang, vs.19a), terwijl de apostel uitzag naar de uitopstanding uit de doden (vs.11).
3. De god van de tegenstanders was "de buik" (vs.19b), terwijl Paulus was gegrepen door Christus Jezus (vs.12).
4. De heerlijkheid (of: eer) van de tegenstanders was in hun schande (vs.19c), terwijl Paulus juist had besloten om te vergeten wat achter hem was (vs.14a).
5. De tegenstanders "bedachten de aardse dingen" (vs.19d) terwijl de apostel joeg in de richting van het doel naar de prijs van de opwaartse roeping van God (vs.14b).

De tegenstanders

Sommige uitleggers menen dat Paulus zich in vers 18 keert tegen genotzuchtige Grieken wier motto was: "Laten we eten en drinken en vrolijk zijn, want morgen sterven we". Maar gezien het tekstverband is deze uitleg onmogelijk. De apostel merkt op, dat hij de Filippenzen al dikwijls voor de bedoelde personen had gewaarschuwd en dit nu nogmaals onder tranen doet (vs.18). In het voorafgaande had de apostel niet over genotzuchtige Grieken gesproken, maar over mannen die "Christus predikten uit afgunst en twist" (Fil. 1:15), "uit partijzucht, niet zuiver" (Fil. 1:17). Zulke mensen waren fel gekant tegen "het geloof van het evangelie" en zij probeerden de gemeenteleden angst aan te jagen (Fil. 1:28). Paulus had ook toen al gezegd dat die tegenstanders op weg waren naar het verderf (Fil. 1:28, vgl. 3:19). Hij omschreef hen als predikers die "hun eigen belang zochten, niet dat van Jezus Christus" (Fil. 2:21). Hij duidde hen aan als "de honden", "de boze arbeiders", "de versnijdenis" (Fil. 3:2-3). En hij had zijn eigen verleden omschreven, een verleden dat hij voorgoed achter zich had gelaten. Hij was "besneden op de achtste dag, uit het geslacht van Israël, van de stam van Benjamin, een Hebreëer uit de Hebreëën, wat de wet betreft, een farizeeër, wat de ijver betreft een vervolger van de gemeente, wat de gerechtigheid betreft die in de wet is onberispelijk" (Fil. 3:5-6).

Uit deze inleiding blijkt dat het niet genotzuchtige Grieken waren die Paulus hadden bedroefd maar voor de wet ijverende volksgenoten (vgl. Rom. 9:1-5). De apostel weende over mensen die een *Messias* verkondigden (Fil. 1:15), maar geen lijdende Knecht, voorgangers die hun gehoor opriepen tot *werken* en zich keerden tegen het geloof van het evangelie (Fil. 1:28), predikers die het komend oordeel in felle kleuren schilderden en daarmee hun gehoor *angst* probeerden aan te jagen (Fil. 1:28), mannen die de *besnijdenis* predikten (Fil. 3:2-3) en die hun *eigen belang* zochten (Fil. 2:21). Ze wilden zich maar wat graag door de gemeente laten onderhouden en tot een hoge positie laten verheffen (vgl. 2 Kor. 11:20-23). Paulus' tegenstanders waren mensen die zich presenteerden als "leraars van de volken", net als hij. Maar de leer die zij brachten stond haaks op het onderwijs van de apostel.

Anders wandelen

De “velen” die Paulus tot tranen brachten “wandelden” anders dan hij. Ze waren gericht op andere dingen:

1. Zij waren “de vijanden van het kruis”. Een gekruisigde was voor hen een “steen des aanstoots en een rots der ergernis” (Rom. 9:33). Ze versmaadden een lijdende Knecht. Ze verwachtten een triomferende Messias, die de wereld zou veroveren en die Israël veilig zou doen wonen. Een man die aan een kruis was gestorven was volgens hen door God vervloekt en had als verlosser gefaald. Het kruis was voor hen een valstrik (1 Kor. 1:32). Terwijl Paulus bereid was om met Christus te lijden en om aan Zijn dood gelijkvormig te worden, zochten zij aanzien en eer en hun eigen belang in de wereld (Fil. 2:21).

2. “Hun einde was het verderf” (Fil. 1:28, 3:19). Wie gekant is tegen “het geloof van het evangelie” (d.w.z. de leer dat wie niet werkt maar op de Messias vertrouwt door God gerechtvaardigd wordt, Rom. 4:5) heeft geen ander toekomstperspectief dan het verderf. De gemeente mocht zich door bestrijders van dat geloof geen schrik laten aanjagen, maar moest erin vast staan en ervoor strijden (Fil. 1:28). Paulus en zijn bekeerlingen mochten uitzien naar de “uitopstanding” en het leven van de toekomstige eeuw, maar de tegenstanders zouden tijdens die eeuw in hun graven blijven liggen. Hun streven zou uitlopen op de ondergang van Judéa en van de stad Jeruzalem in het jaar 70.

3. “Hun god was de buik”. Daarmee bedoelt Paulus niet, dat ze alleen maar aan lekker eten dachten, en ook niet dat ze hun gehoor spijswetten wilden opleggen. De tegenstanders waren erop uit om zich door de gemeente te laten onderhouden. In wat ze zeiden en in hoe ze het zeiden, lieten ze zich leiden door de vraag of het voedsel opleverde voor hun magen. Ze zochten hun eigen belang (Fil. 2:21). De houding van Paulus was volstrekt anders. Hoewel Paulus soms giften aanvaardde, voorzag hij in zijn eigen levensonderhoud. Dat gaf hem de mogelijkheid om in zijn spreken en handelen onafhankelijk te blijven, en de Messias zonder belemmeringen te dienen. De apostel was “gegrepen door Christus Jezus” (Fil. 3:12). Hij zocht het belang van zijn Zender (Fil, 2:21).

4. “Hun heerlijkheid (of: eer) was in hun schande”. Ze gingen er prat op dat zij Israëlieten waren, kinderen van Abraham, zonen van de profeten, uitverkorenen die de volken konden onderrichten. Maar de geschiedenis van Israël legt getuigenis af van het falen van dat volk om God trouw te blijven en om Zijn verbond te onderhouden. Waar de tegenstanders zich op lieten voorstaan, was in werkelijkheid dus hun schande. Paulus had dit verleden achter zich gelaten en hoewel hij het vroeger winst achtte beschouwde hij het nu als vuilnis (Fil. 3:7-8). Paulus’ eer was niet gelegen in iets dat achter hem lag, maar in wat vóór hem lag (Fil. 3:12-14): doel en prijs van de hemelse roeping, uitopstanding en bekleding met onvergankelijkheid.

5. “Zij bedachten de aardse dingen”. Paulus’ tegenstanders wilden de gemeente voorschriften opleggen die verband houden met de aarde, zoals: sabbatten, nieuwe maansdagen, jaarlijkse hoogtijden, spijswetten en de besnijdenis (Fil. 3:2-6, Kol. 2:16-23, Gal. 5:1-12). Ze zagen ook uit naar aardse glorie: politieke vrijheid voor het volk Israël, materiële welvaart en lichamelijke gezondheid. Een hemels vaderland en een hemelse toekomst interesseerden hen niet, en de realiteit van zulke zaken trokken ze in twijfel. Waar Paulus zich naar uitstreckte: het doel en de prijs van de roeping van God, die “boven” waren, dat had voor hen geen enkele aantrekkingskracht.

Burgerschap

Het Griekse woord *politeuma*, dat met “burgerschap” is vertaald, komt binnen het Nieuwe Testament alleen maar voor in Fil. 3:20. Het betekent: het land waarvan je de nationaliteit bezit, de natie waarin je burgerrechten hebt, je ware thuis. Een Nederlander kan in het buitenland wonen, maar Nederland blijft zijn vaderland. De ontvangers van Paulus’ brief woonden in Macedonië, maar het waren Romeinse burgers, want Filippi was een Romeinse kolonie. Zo verbleven de gelovigen aan wie Paulus schreef nog op aarde maar zij hadden burgerrecht in de hemelen. Het waren immers mensen die de Schepper dienden door de geest van God, die in Christus Jezus roemden en die niet op vlees vertrouwden (Fil. 3:3).

“[De] hemelen” staan tegenover: “de aardse dingen”. In vers 19 had Paulus niet gezegd: “velen bedenken aardse dingen”, maar: “DE aardse dingen”. Hun aandacht was gericht op aardse dingen die iedere Bijbellezer bekend

zijn, aangezien ze in de Schrift worden genoemd. Het bedenken van zulke dingen is niet verkeerd, want ieder mens mag nadenken over elk woord dat God gesproken heeft. Maar denken aan aards heil wordt zondig wanneer het ons maakt tot vijanden van het kruis, en we andere zaken waarvan God eveneens gesproken heeft, gaan verachten of afwijzen. Aardse dingen hebben hun rechtmatige plaats. Maar voor de gelovigen waaraan Paulus schreef waren ze niet van toepassing.

“De hemelen” is in de Bijbel een aanduiding voor de plaats waar God woont en waar de engelen Hem dienen. We mogen God aanroepen als “Onze Vader, die in de hemelen bent” (Matth. 6:9), en we mogen uitzien naar de komst van het “koninkrijk der hemelen”, een toekomstige situatie waarbij de hemelen op aarde gaan regeren, en een tijdperk waarin het bestuur van God in het wereldgebeuren zichtbaar wordt.

Na Zijn opstanding uit de doden is de Messias “de hemelen” in gegaan (Efe. 6:9, Heb. 4:14, 8:1, 12:25) om te gaan zitten aan Gods rechterhand (Hand. 2:34, 7:56). Het is de plaats waar gelovigen uit de volken nadat hun “aardse tent is afgebroken” een “eeuwig huis” hebben (2 Kor. 5:1).

Verwachten

Paulus schrijft dat gelovigen de opgestane Messias “uit het vaderland mogen verwachten”¹. Hij had iets dergelijks geschreven aan christenen in Thessaloniki (1 Thess. 1:10). Wanneer de Messias uit het hemels vaderland komt, zal Hij voor wie Hem verwachten komen als “Heiland”, d.w.z. als Redder of Behouder.

¹ Uit het enkelvoud van de Griekse uitdrukking, die Paulus gebruikt in vers 20 (*ek hou*), blijkt dat “waaruit” terugslaat op *politeuma* (“vaderland”, “burgerschap”) en niet op *ouranois* (“hemelen”). Hierop is gewezen door Denijs van Zuijlekom (*Ons hemels burgerschap*, Leiden: TextVision, 1997). Maar voor de conclusies die de schrijver vervolgens uit dit enkelvoud trok ontbreekt het Bijbels bewijs. Van Zuijlekom beweerde dat “uit het vaderland in de hemelen verwachten” (Fil. 3:20) iets heel anders is dan “uit de hemelen verwachten” (1 Thess. 1:10). Die conclusie is volgens mij niet gerechtvaardigd. Christus is ons vóórgedaan in het hemels vaderland, toen Hij ging zitten aan Gods rechterhand in de hemelen. Hij zal eens uit dat vaderland komen om ook ons als burgers op te nemen.

Dat Christus voor wie Hem verwachten als Behouder komt, verklaart de apostel met de toevoeging dat Hij ons lichaam zal veranderen. Het "lichaam van onze vernedering" is ons huidige, vergankelijke en sterfelijke lichaam dat met zwakheid en ziekte is behept. Bij de komst van Christus uit het vaderland in de hemelen zal dat lichaam gelijkvormig (Gr. *sunmorphos*) worden aan het lichaam van Zijn heerlijkheid. Het zal gaan lijken op het onvergankelijke en onsterfelijke lichaam van de Messias die als Eersteling is opgestaan uit de doden. De apostel had daarover ook geschreven aan de gelovigen te Rome en daarbij hetzelfde Griekse woord (*sunmorphos*) gebruikt:

"Want die Hij tevoren heeft gekend, heeft Hij ook tevoren bestemd om aan het beeld van zijn Zoon gelijkvormig te zijn, opdat Hij de eerstgeborene zou zijn onder vele broeders" (Rom. 8:29)

Onze lichamen zullen niet "gelijk" zijn aan het lichaam van Christus maar "gelijkvormig". We zullen onze eigenheid en individualiteit behouden maar evenals de Messias onsterfelijk en onvergankelijk worden.

Paulus stelt zich zoals in al zijn brieven op het standpunt van de mensen die bij de komst van Christus nog in leven zullen zijn (vgl. 1 Kor. 15:51-57, 1 Thess. 4:15-18). Vandaar dat hij in vs.21 spreekt over "verandering van het lichaam van onze vernedering", en niet over uitopstanding uit de doden. De apostel rekende zichzelf en zijn lezers tot de levenden en (vanzelfsprekend) niet tot de doden.

Verandering van ons huidige lichaam van vernedering in een lichaam dat gelijkvormig is aan het lichaam van Zijn heerlijkheid is volgens Paulus een uiting van de macht die Christus heeft om "alles aan zich te onderwerpen". Omdat de Messias de verheerlijkte Mensenzoon is, de "nieuwe mens" en de "laatste Adam", mag Hij heersen over al het geschapene. God heeft "alles onder zijn voeten gelegd" of "alles aan zijn voeten onderworpen" (Ps. 8:6-7). Op grond van Psalm 8 wordt in de brieven aan de Korinthiërs (1 Kor. 15:20-28), de Efeziërs (Efe. 1:22) en de Hebreeënen (Hebr. 2:5-9) gezegd dat er niets is waarover de Messias geen zeggenschap heeft.

De macht die de Messias bezit is de macht om de dood te niet te doen (2 Tim. 1:10), dat wil zeggen: om allen levend te maken (1 Kor. 15:22), om alle

vijandschap en vervreemding - zowel die tussen schepselen en hun Maker als tussen schepselen onderling – in liefde en vriendschap te veranderen (Kol. 1:20), en om de zonde af te schaffen (Heb. 9:26), dat wil zeggen: om heel de schepping uit de slavernij van de vergankelijkheid en de vruchteloosheid te bevrijden (Rom. 8:18-22).

Samenvatting

1. Gelovigen uit de volken (en Israëlieten die de boodschap van Paulus hebben aanvaard) zijn “naar boven” geroepen (Fil. 3:14-15) en hebben “burgerschap in de hemelen” (Fil. 3:21). Voorschriften die verband houden met de aarde of aardse heilsbeloften zijn op hen niet van toepassing. In het rijk van God dat komt zullen ze een andere positie innemen dan mensen uit Israël en de volken die de gerichten op de dag des Heren zullen hebben overleefd.

2. Wanneer Christus komt zal Hij het lichaam van gelovigen veranderen (indien ze bij Zijn komst nog in leven zijn, Fil. 3:21) of hen doen opstaan uit de doden (Fil. 3:11). In plaats van een sterfelijk en vergankelijk lichaam zullen ze een verheerlijkt lichaam ontvangen dat onsterfelijk en onvergankelijk is, een lichaam dat lijkt op het lichaam van het Hoofd. Het bezit van dat lichaam zal hen in staat stellen om te gaan wonen in de hemelen. Ze mogen tot God naderen en bij Hem vertoeven in het binnenste heiligdom, net zoals de Messias dit mocht na Zijn eigen opstanding.

3. De verandering van de gelovigen van vernedering tot heerlijkheid is slechts één uiting van de macht die de Messias heeft om “alles aan zich te onderwerpen”. Uiteindelijk zal de hele schepping uit de slavernij van de vergankelijkheid worden bevrijd en in de vrijheid van de heerlijkheid van Gods kinderen mogen delen (Rom. 8:19-21). De dood zal als laatste vijand te niet worden gedaan (1 Kor. 15:28, 2 Tim. 1:10) en de zonde zal geheel worden afgeschaft (Heb. 9:26). Wanneer er geen zonde en geen dood meer is, dan zullen allen leven.

* * * * *